

KLENOT (366) *sb m*

klenot (250), **klejnot** (108), **klinot** (7), **klijnot** (1); *klenot OpecŻyw* (2), *HistJóz*, *LibMal*, *RejRozpr*, *RejJóz* (6), *BielKom* (2), *KrowObr*, *RejWiz* (10), *RejZwierz* (10), *BibRadz* (10), *BielKron* (31), *MączLub*, *Prot* (2), *SienLek*, *SienLekAndr*, *RejAp* (4), *GórnDworz*, *BielSat*, *HistLan* (8), *KuczbKat*, *RejZwierz* (73), *RejZwierzTrzec*, *KochMon* (3), *ModrzBazBud*, *CzechEp* (4), *KochDz*, *KochPieś*, *PudlFr*, *GrabowSet* (2), *RybGęśli*, *WujNT*, *CiekPotr*, *SapEpit* (3), *RybWit*; *klejnot PatKaz III*, *RejŁas*, *LibLeg*, *MurzHist*, *MurzNT*, *GroicPorz* (8), *Leop*, *WyprKr* (2), *BiałKat*, *StryjWjaz* (1), *PaprpPan* (8), *Calag* (2), *SkarŻyw* (2), *StryjKron* (8), *NiemObr*, *KochMRot*, *WerGośc*, *WerKaz*, *WisznTr*, *BielSen* (2), *BielRozm*, *Paprup* (2), *ZawJeft*, *ActReg*, *Calep*, *GrochKal*, *GórnTroas*, *KochFrag*, *KochFragJan*, *OstrEpit* (3), *KołakCath*, *KołakSzczęśl*, *WysKaz* (2), *JanNKar* (4), *SarnStat* (6), *KlonKr* (2), *SkarKaz*, *VotSzl* (4), *PaxLiz* (2), *KlonFlis* (2), *ZbylPrzyg* (2), *SzarcRyt* (2); *klinot BielŻyw*, *MiechGlab*, *KmitaPsal*; *klijnot RejKup*; *klenot : klejnot : klinot Mącz* (11 : 7 : -), *HistRzym* (3 : 1 : -), *RejPos* (35 : 3 : -), *BudBib* (9 : 1 : -), *KochFr* (- : 1 : 3), *PowodPr* (1 : 1 : -), *CzahTr* (1 : 3 : -), *KlonWor* (1 : 1 : 1). -en- (248), -ęn- (2).

-e- (36), -é- (11); -é- *KochPieś*, *GórnTroas*, *JanNKar* (4) też *SienLek*; -e- : -é- *KochFrag* (1 : 1), *SarnStat* (3 : 3); o jasne.

sg N *klenot* (64). \diamond G *klenotu* (16), *klenota* (1) *Mącz*. \diamond D *klenotowi* (2). \diamond A *klenot* (57). \diamond I *klenotem* (14); -em (1), -(e)m (13). \diamond L *klenocie* (5). \diamond V *klenocie* (2). \diamond pl N *klenoty* (43). \diamond G *klenotów* (38); -ów (2), -(o)w (36). \diamond D *klenotom* (1). \diamond A *klenoty* (91). \diamond I *klenoty* (21), *klenotami* (2) *CzechEp*, *StryjWjaz*. \diamond L *klenotach* (5), *klenoci(e)ch* (4); -ach *WyprKr*, *StryjKron* (2); -(e)ch *RejZwierz*, *RejZwierz*, *SkarŻyw*, -ach : -(e)ch *GroicPorz* (2 : 1); ~ -ach (3), -äch (1), -(a)ch (1); -ach *GroicPorz* (2); -ach : -äch *StryjKron* (1 : 1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. Szlachetny kamień, przedmiot z drogiego kruszcu; drogocenna ozdoba, biżuteria; anus, monile, segmen, spira, torques, viria, viriola *Mącz*; muraenula *Calep*; cimelium, clenodium *Cn* (339) : ci ktorzy łz przednimi vciecz mogli, vciekli nabrawszy z łobą *klinotow BielŻyw* 15; *MiechGlab* 12; Okaże fie w łwe *klenoty*/ Z infzego prace roboty *BielKom* D8; *RejWiz* 26v, 168v; y zewłoką cię z łzat twoich/ á pobiorą *kleynoty* ozdoby twoiey *Leop Ez* 16/39; *RejZwierz* 46, 141; *WyprKr* 3; *BibRadz Cant* 1/9; *BielKron* 20, 61, 63, 121, 129 (10); *Monile*, *Klenot* który ná łziey nołzą/ *kolnierz* *perłowy*/ *łańcuch*. *Mącz* 231b, 231b, 300a, 377d [2 r.], 459b; *HistRzym* 11, 14v, 27v; *RejPos* 146v [2 r.]; *HistLan* A4v, D4, E2; *RejZwierz* 227; *KochMon* 21, 22, 28; *BudBib Ier* 2/32; *SkarŻyw* 68; 300. *wozow Kleinotow* z *Nowogrodá*. *StryjKron* 658 *marg*; *CzechEp* 350; *KochDz* 104; *Paprup* K2v; *ActReg* 166; *Calep* 681a; Tu iuz *Krolowa kleynoty*/ á *Pánie Rąk łwych roboty*/ y *subtelne tkánie* *Zá vpominki oddáią* *GrochKal* 9; *GrabowSet* Mv; *JanNKar* Cv; *SarnStat* 2; *KlonKr* B2; *PowodPr* 84; *Iesliby* co z *Kleynotow* *Wálzmości* *zginęło*/ *Do tego* *Prákytkarzá* *wnetby* *fie nábyło*. *PaxLiz* B3; *KlonFlis* E2; *KlonWor* 58; *ZbylPrzyg* A3, B4.

W połączeniach szeregowych (33): *rołbywłzi Camyenycze yednemv myełczanynv. Sochawłkyemv. Poymkolczv y pobraly bily łkarbow syla srebra slotha kleynothow perel. LibLeg* 11/184v; *GroicPorz* aav [2 r.], aa2, dd3, gg3, gg3v [2 r.]; *BibRadz Ex* 35/22; *BielKron* 30, 31v, 346v, 378v, 383, 407v;

Mącz 277a, 408b, 499a; *BielSat* D3; A iż był okrutnym trędem zaráżony/ iechał do niego nabrawszy złotá/ ízat/ y inych klenotow/ prończąc go áby go vzdrowił. *RejZwierc* 64v; *SkarŻyw* 68; *StryjKron* 155, 170, 452, 658; *BielRozm* 28; *KochFrag* 3; *WysKaz* 6; A rozumiem tu/ íztuki złote/ írebrne/ klenotow/ pereł/ íłużb/ íprzędow y ízat końztownych: ktorych choć połowicá gdyby we wízyftkiey Koronie Polfkiey była wiernie zniesiona/ nie wątpię w tym/ iż tym íámym moglibyfmy dobrze y dłuęo Turká woiować. *PowodPr* 83; *CiekPotr* 29; *SapEpit* B3; *KlonWor* 17; *SzarzRyt* A3v.

W porównaniach mówiących o wyższości dóbr niematerialnych (10): Ktorą [wolność] oni co mądrze rozum ízáfowáli/ Nád wízyftki íą klenoty wyízfzey ízácowáli. *RejWiz* 13v; *BibRadz Ps* 119/127; *RejAp* 37v, 183v; *BudBib* A2v; *KochFr* 104; Ktora [cnota] przeważa íwiátá wízyftkiego kleynoty. *KońakCath* C3v; *SarnStat* 64; *CzahTr* C3v, K.

W charakterystycznych połączeniach: klenot darowany, dobry, rzadki, rzezany, schowany, skromny, strefowany, sztuczny, wielki (4); klenotow nabrać (5), nadać, napożyczać, przynieść, wyborgować; klenot(y) mieć (2), (od)da(wa)ć (11), ofiarować (3), pobrać (5), połamać, połać (2), przynieść (przynosić) (4), utracić, ważyć (przeważać) (2), wyjąć, wykopać, wziąć; złupić z klenotow; nad klenoty być w wadze, droższy, przekładać, szacować, ważniejszy; gmerać w klenotach; na klenoty nie patrzeć; klenoty opatrzyć, świecić się; o klenoty nie dbać.

Zwroty: »ozdobić się klenoty« (1): A piękniey thá wćciwa íwobodá káędeęo człowieká ozdobić może niźliby íe wístrzył álbo ozdobił íákimi nakońztownieyízfemi klenoty. *RejZwierc* 104.

»ubrać się, ubrany w klenoty; przybrany klenoty« [szyk zmienny] (1 : 1; 1): Y vbyerz íe w klenoty y w końztowne ízáty/ íeíli cnoty nie bęędzye/ toć ná Pawie pyorá *RejWiz* 100v; *Segmentatus*, W rzezáne á ítrefowane klenoty vbrány. *Mącz* 377d, 143b.

»włożyć klenoty« (1): *Annulos digitis induere*, Włożyć pierścienie klenoty ná pálce. *Mącz* 169b.

»zastawiać, zakładać klenoty; na klenoty pożyczyć« [szyk zmienny] (1 : 1; 1): To íuż íkrzynie wytrząfay záítáwiay klenoty *RejWiz* 69v; *BielKron* 149v; ktorychby [...] bądż *nomine subsidiorum* poíłąpili/ bądż *ad fidem publicam*, álbo ná kléynoty pożyczyli *SarnStat* 442.

Wyrażenia: »bogaty klinot« (1): Ía íczęścić ták ízácuię/ że wćciwym cnotom Czynieć cześ wíętfzá/ niźli bogátym klinotom. *KochFr* 104.

»klenot droęi« [szyk 4 : 3] (7): Bo ímierć niedbá a nitroíky. Oty rozliczne pieńczoty Ani o droęie kliynoty. *RejKup* F; *KmitaPsal ktv*; *KochFragJan* 3; *JanNKar* Cv [2 r.]; *CzahTr* C3v; *KlonFlis* Ev.

»klenoty końcielne« (3): Delfowie [chwalili] Wilká/ iż im pod drzewem orzechowym wykopał klenoty końcielne *BielKron* 24; *WujNT* 133; *KlonWor* 10.

»kosztowny klenot« [szyk 3 : 1] (4): Horácius íáko zwycięfcá/ pobrał zábitych Albanow wielkie á końztowne klenoty *BielKron* 101v, 351v; *RejZwierc* 104; *WysKaz* 6.

»królewski klenot« = *klejnot godny króla* (1): Abowiem pátrzay íáko cnotá íeíft czoś dziwnego/ powážnego/ á wípanięęo/ á práwie by krolewíkim klenotem/ á zacnych ludzi końztownym íkárbem moglá być názwaná. *RejZwierc* 142.

»klejnoty przyońędożon« (1): A gdy niektorzy mowili okońciele/ że íeíft piękneęmi kamięńmi i darowanemi kleynoty przyońędożon [*quod lapidibus pulchris et donis ornatum esset*]/ on powiedziáł *MurzNT* *Luc* 21/5.

»sadzony klejnotami« (1): Czapká na nim Książęcza czyrwona s perlámi/ Z Axámitu / lądzona ná krzyż klejnotámi. *StryjWjaz Cv*.

»klenot srebrny« = *vas argenteum PolAnt* (3): niektore Clenoty łzrzebrne nyeyaky pany Zambliczłkiey y yey dwyema czorkam pobrali *LibMal 1543/69v; BibRadz Gen 24/53, 2.Reg 8/10*.

»światny klenot« (1): Wierśzami Krole sławni/ wierśzam dánck dawáią/ Choćia świetnych klenotow hoyność w łkarbiech máią. *RybGęśli B3*.

»zacny klenot« (1): Lecż by dobrze y kámień ciężał w pułtey łkrzyni/ A przedfię y ten pod čás ták wiele vcżyni/ Iz więc łtanie zá złoto zá zacne klenoty *HistLan D4v*.

»klenot złoty, od złota, z złota, złota« = *margarita aurea, vas aureum a. auri PolAnt* [szyk 11 : 2] (9 : 2 : 1 : 1): Potym on łługá wyiął klenothy złote y srebrne/ y łzáty/ á oddał ie Rebecę *BibRadz Gen 24/53; Złoto áni kryłztał nie porownáią z nią/ áni frymárk iey może być zá klenot złotá łzczerego. BibRadz Iob 28/17, Ex 35/22, 1.Reg 6/8, 15, 2.Reg 8/10, Cant 1/10; BielKron 34v, 50v, 345v; Ma pierścinie/ ma Perły/ klenoty od zlotá/ Ołtrzegayże łie mężu/ byś nie ciągął kotá. BielSat D3 [idem BielRozm]; BudBib Eccli 50/9; BielRozm 28*.

Szeregi: »dar to jest klinot« (1): Nie dár iáki kofztowny/ to łeft/ klinot drogi Ofiárnięc moy Pánie z tey łtrapioney drogi. Ale garść pieśni nowych *KmitaPsal ktv*.

»kamień, (i) klejnot« (2): *MurzNT Luc 21/5; Gemmosus, Pełny drogiego kamienia/ klejnotów. Mącz 143b. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]*.

»klenot albo noszenie« (1): obiecał iey dáć klenoty dobre álbo nośzenie/ iáko w ten čás nośili zápony s pierścionki ná lewey ręce *BielKron 99v*.

»(nie) pieniądz i (ani) klenot« (2): Bo nie piędniędzmi áni żadnemi klenoty/ ále wydał łam łiebie á łwięte á niewinne ciáło łwoie ná okrutną łmierć/ áby ciebie wybáwił od łmierći *RejPos 168; StryjKron 557. [Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.]*.

»klenot, (i, a) skarb« [szyk 4 : 3] (7): A gdy łie tych rzeczy dowiedział Gwilełm Rákufki/ przyiechał do Krakowa s towarzysłtwem známieniće s klenoty y z innymi łkarby *BielKron 381; RejAp 183v; RejPos 146v [2 r.]; RejZwierc 142; BudBib A2v; CzahTr K. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]*.

»klenot albo upominek« (1): Bo rozumiey/ być tu kto dał ábo zołtáwił iáki klenot ábo vpominek/ ktorymbyś łobie mogł zyednáć łáłkę v iákiego wielkiego krolá zyemłkiego/ iákobyś mu był zá to powinien *RejPos 89. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]*.

»złoto (a. złoty), (i, a, (a)ni) klenot« = *aurum et obrizum PolAnt* (7): *BibRadz Ps 119/127; Cefarz [...]* przywiódł Skárbká do iedney łkrzynie gdzie była pełná złotych y klenothow kofztownych *BielKron 351v; HistRzym 18; HistLan D4v; RejZwierc 38v, 220; SarnStat 64. [Ponadto w połączeniach szeregowych 14 r.]*.

Wyrażenie przyimkowe: »w klejnotach« = *w postaci klejnotów* (7): Domowy łczebrzuch/ we złoćie/ we łrebrze/ Klejnotách/ piędniędzách gotowych/ [...] co by ku Gieradzie nie przyłfułzály/ przy Mężu tey vmárley máią zołtác. *GroicPorz gg3, gg3v [2 r.]; WyprKr 41v; ktory połłał do niey drogie vpominki/ y dáry w łzáciech/ w klejnoćiech/ y piędniędzách [!] SkarŻyw 68; StryjKron 452, 557*.

Iron (3): gdy włzytki klenoty [tj. kamienie i liczmany] s tey łkrzynie wybrano/ Zaraz też iákies przy nich piłanie vyrzano. *HistLan F2*.

Szereg: »skarby i klenoty« (2): Snadźby dziś drugi wolał brąc lądá koczoty/ A niżli takie fkarby y takie klenoty. *HistLan* Fv, F3.

W przen (5) : Ale kthoby tego wdzyęczen nie był/ á nie przydawał też zá pomocą Páńfką inych vbiorow do tego vbioru [= *usprawiedliwienia świętych*]/ tedy y thenby co naprzednieyfzy vbior á klenot muiał zginąc iemu. *RejAp* 158v.

klenot czego (4): Ołmá korona rzęcżona ieft czełtz a klenot tzudności/ iako Salomon piífie: Wezmą fwięci krolewftwo tzndności/ ij klenot okráfy z ręku bożych. *OpecŻyw* 188v; Ták ia klenoty ieftem obciążony/ Przeřłých rořkolřzy *GrabowSet* Lv; *SkarKaz* 162b.

Wyrażenie: »drogi klejnot« (1): vbrał mię iáko oblubienicę miłą fwoię/ ták drogie kleynoty ná mię wyřług fwoich ząwieřł. *SkarKaz* 162b.

Przen: Coř lub ktoř wyjątkowo cenny, wartościowy lub obdarzony szczególnym uczuciem (o wartościach niematerialnych) [*w tym*: 109 r. u Reja] (154) : Mogą na to pewnie narzekać Polacy, Uhrzy, Czechowie, pewnie i řłężacy: Stracili piękny klejnot nieboracy [*o řmierci Łaskiego*] *RejŁas* w. 35; *RejRozpr* I4; *RejJóz* Fv, F7, G4 *marg*; *MurzHist* N3v; *BielKom* G6; *RejWiz* 192v; Bowiem s tymi řprawámi was y ťiebie řtráć/ Napiękniefzym klenotem/ řławą to zápláć. *RejŻwierc* 34v, 66, 110v, 130v; Przeřiw temu Lácedemonowie rádzili mowiąc/ iż to pirwfzy klenot Grecyey Atheny *BielKron* 121; *MączLub* 18; *Prot* B4; *SienLekAndr* a2v; ktoremu klenotowi [*duszy*] żadne inřze řwirzę nie rozumne/ iedno ten dziwnie obdarzony człowiek od Pána řwego. *RejPos* 247; Zápomni y onego naypocźciwdzego klenotu řwego/ cnoty fwoiey *RejPos* 247, 40, 67, 143, 146v [2 r.], 247, 250 [2 r.], 266; *HistLan* D2v; Iáko bárzo tym řwiętym klenotem řprawiedliwofeię niedbále zátrřáfamy. *RejŻwierc* A6; A Wřzákoř ieft to rzecz potrzebna poćiwemn řtanowi ná pilney bácźności mieć/ áby řie w tym řwiętym klenocie á w tey powaźney prawdzie ná wřzem řtátecźnie á mocnie záchował *RejŻwierc* 83, 36v [2 r.], 37v, 38v, 55 [2 r.], 67 (28); *StryjWjaz* A4; *CzechEp* 72, 338 *marg*; *BielSen* 19; *PudłFr* 46; *OstrEpit* A2v, A3v; *KołakSzczęřł* Dv; Zá czym potrzebáby to dobrze *et facrofancte* opátrzyć/ řeby Indźie Rycerřcy/ *defensores patriae* y wřzytkich w niey będfących kleynotow/ to ieft/ rodzicow/ dziatek/ wolnořci [...] od Krolá I. M. opátrowani [...] byli *VotSzl* C2, A2v; *SapEpit* A2v [2 r.]; *RybWit* [A]v.

Tłumaczenie hebrajskiego wyrazu „miktam” prawdopodobnie ‘pieřń złota’; tu jako podtytuł grupy psalmów (3): Dawidow klenot [*David Mictam (marg) insigne aureum (-)*] *BudBib Ps* 56/1 [*idem* (2)] *Ps* 57/1, 58/1.

W charakterystycznych połączeniach: klenot błogosławiony, boży, dobry, (nie)mały (2), niebieski, niestracony, nieżegnany, obiecany (3), (od)dany (nadany) (3), osobny (osobliwy) (3), pi(e)rwszy (4), piękny (3), poczciwy, potrzebny, (po)waźny (2), poźřdany, prawy, przedni (7), řwięty (5), wdzięczny (3), wielki (20); klenot dawać (oddać, podać) (6), mieć, odkazać (3), odnieřć (odnosić) (3), osiágnąć (2), przyjąć (2), przynosić (przynieřć) (2), stracić (utracić) (5), upuřćić, (za)chować (2), znaleźć, zostawić; pozbyć klenotu, stracenie, strzec, zachowanie, zwierzyć (2); o klenot starać się; klenotem wzgardzać, zapłáćić, zatřřsać (4).

Wyrażenia: »drogi klenot« [szyk 8 : 6] (14): *Prot Av*; *RejZwierc* 15, 156v, 157, 197, 242v; *KochFr* 118; *KochPieś* 35; *ZawJeft* 3; O mój kléynoćie drogi/ o łzláchetné plemię/ Tyś był ozdobą domu *GórnTroas* 52; *OstrEpit* A3; A2v, Bv; *CzahTr* [D2].

»kosztowny klenot« [szyk 6 : 1] (7): *RejJóz* G8 [2 r.]; *RejPos* 355v; *RejZwierc* 157, 169; y mam łobie tę *calumnią* zá nakósztownieyŝze klenoty. *CzechEp* 338; *JanNKar* C2.

»krolewski klenot« = *klejnot godny króla* (2): Cnotá krolewŝki klenot. *RejZwierc* 142 *marg* [*idem*] Aaa3v.

»klenot nieoszacowany« (1): Cnotá ieŝt klenot nie oŝzacowany *RejZwierc* 211.

»klenot nieprzepłacony« [szyk 1 : 1] (2): Bo łławá/ pokoy/ záchowánie/ [...] ták nieprzepłacone łkarby á klenoty/ ktorym równia iuŝ nie máłz áni ná niebie áni ná ziemi. *RejZwierc* 141v; *CzahTr* [D2].

»klenotem osadzony« (1): A Włzakoŝ teŝ kto będzie tym łláchetnym klenotem łláchetwem/ chocia y dobremi cnotámi ołádzony/ tedy mu tego trzeba miedzy inŝzemi przypadki pilnie przeŝtrzegáć/ áby w nim iáka łzára pyłzka nie vrołá. *RejZwierc* 53.

»rycerski klenot« = *klejnot godny rycerza* (1): Gdyŝ Rycerŝkie klenoty łą pocŝciwoŝć s cnotą *RejZwierc* 33v.

»slachetny klenot« [szyk 14 : 1] (15): *RejJóz* A2; ŝyczliwoŝć pomierna/ ieŝt to łláchetny klenot *RejWiz* 42v; *RejZwierc* 49; *RejPos* 147v, 247; ktorzy łie cnoćie iego ŝwierzyli onych nałláchetnieyŝzych klenotow łwoich/ to ieŝt praw/ wolnoŝci/ gardł/ y máięthnoŝci łwoich. *RejZwierc* 37, 34v, 38v, 53, 62v, 148 (10).

»zacny klenot« = *praemium bonum* *Vulg* [szyk 22 : 3] (25): *RejWiz* 8v; *BibRadz* *3v; *RejAp* [Ff5]v; Pan teŝtámentem łwym zacne klenoty á vpominki odkázáć wiernym łwym raczył. *RejPos* 89 *marg*, 88v, 89, 146v, 148 [2 r.]; Kto ten dar Boŝy [*dziewictwo*] mieć moŝe/ dobrze ieŝt: kto nie ma/ niech ŝwiátem nie mámi: á páná Bogá nie zdradza/ y łam ŝiebie: gdyŝ nie wŝyłcy być mogą pod tym zacnym kleynotem *BiałKat* 373v; *KuczbKat* 140; *RejZwierc* 34v, 52, 55, 56, 85 *marg* (10); *RejZwiercTrzec* Aaa2v; *BudBib Tob* 4/10; *StryjKron* 567; *NiemObr* 102.

»złoty klenot« (1): ále kto dziŝ doŝtátecznie weyrzy w łpráwy náłze/ obacŝyć moŝe łnádnie/ iŝ dobrowolnie á práwie/ iáko pod łieć kuropátwy/ pędzą nas do łtrácenia onego złothego klenotu wolnoŝci náłzey łámifŝ brácia náłzy *RejZwierc* 188v.

Szeregi: »dar a klenot« (1): A wŝdy iákie łercá mamy/ á iáko łie o ten ták zacny dar á klenot łtáramy/ a iáko gi [...] przymiemy/ káŝdy to v łiebie moŝe vwáŝyć. *RejPos* 146v.

»okrasa a klejnot« (1): kthory [*pisarz*] gdy ieŝt godny/ vtćiwy/ łtáteczny/ trzeŝwi: okráłá á kleynotem ieŝt mieyŝkim. *GroicPorz* ev.

»ozdoba, klenot« (1): Bo toć wálzá ozdoba/ toć wálze klenoty/ Odrzućiwŝy wŝzetecznoŝć bądzcie pilni cnoty *RejZwierc* 272v.

»skarb, (a, i) klenot« [szyk 10 : 2] (12): dawa mu táki łkarb/ táki klenot/ łwego miłego á iedinego Siná. *RejPos* 146v, 88, 143v; *RejZwierc* 85, 90, 141v [3 r.]; Cnotá kleynot nie łtrácony/ Cnotá łkarb nie przepłacony *KochMRot* A2; *KochPieś* 35; *JanNKar* C2; *CzahTr* [D2].

»klenot a upominek« [szereg 5 : 3] (8): Iż ten to Bog ociec nález [...] nie tylko nas w łáfkę fwą przyimowác raczy/ ále nas iefzczé kthemu z wielkíemi vpominki á z wielkíemi klenoty czekác raczy/ onego nam obiecáne⁸⁰ á ftráconego kroleftwá nález⁸⁰ *RejPos* 106, 19v, 87v, 88v, 89 marg, 219v; *RejZwierc* 34v, 141.

a. Nagroda w zawodach rycerskich; znak pierwszeństwa; także nagroda za szczególne zasługi; odznaczenie; *brabeum, brabium, phalera Mącz; praemium Calag* (25) : A twoy rozum vrodá to tobie fpráwiłá/ Iż cie był miedzy wżemi napiękniefzą obrał/ A ten ták zacny klenot íścieć włáfnie oddáł. *RejWiz* 85v; *RejZwierc* 79v; Z dńgich rozmow podiáł fie thego tenże Piotr iż miał doftác Włodzimírfkiego/ á Krol obiecał mu wieczny klenot dárowác iefli tego dokaże. *BielKron* 353; *Brabeuta* [...]. Ten komu k wierney ręce základ/ albo kleynot zákládány polecáyá/ aby on rozeznawał kto wygrał/ á kleynota godniefzi yeft. *Mącz* 26c, 26c, 296d; *GórnDworz* 13; A czyy koń napirwey przybieży/ ten bierze pirwży klenot/ drugi zá nim bierze drngi klenot/ tákże y do dálznych. *RejZwierc* 129v; *Calag* 309b [2 r.]; *KochFrag* 26.

W charakterystycznych połączeniach: klenot dobry, wieczny, zacny; godny klenota; klenot brać (3), *dać, darować, mieć, nosić* (2), *oddać, odnieść, sadzić, włożyć, wystawić.*

Zwrot: »o klenoty gonić, wyścigać się« [szyk zmienny] (1 : 1): A názaiutrz to iefť dnia pirwżego Grudniá/ gonili kfiążetá do pierścieniá o niektore klenoty *BielKron* 331; *SienLek* 194.

Wyrażenia: »klinot drogi« (1): GDżie teraz ono iáblko/ y on klinot drogi? *KochFr* 96.

peryfr. »klejnot piękności« = złote jabłko Parysa (1): Ktora bez wálfzey Troiańfkiey niezgody/ Rychleyby kleynot odnioflá piękności/ A przez zazdrości. *SzarzRyt* D4v.

»klejnot rycerski« (1): że w tey mierze ieftełmy Rycerftwo fwiátá tego. Bo ácz nam thn oczywífie tych tytnłow przypifowác/ áni thych kleynotow Rycerfkich wywiefzác nie będą. *RejPos* A4.

»klenot złoty« = *aurum, fibula aurea Vulg* [szyk 2 : 2] (4): *HistJóz* B2v; Y dał mu kleynot złoty/ iáki dawano kroleftkim powinowátym *BudBib* 1.*Mach* 10/89, 1. *Mach* 14/43, 44.

W przen (3) : Rozmyfzlmyfz tedy yako marya yeft [...] uyfoka kroloua ktora takymy kleynoty yeft wryczerftwo pařana *PatKaz III* 97v; *RejPos* A4.

Szereg: »klejnot a npominek« (1): A iż czynifz dofyć w thych fpráwach Rycerfkiey á Krześciáńfkiey powinności fwoiey/ nie thylko Rycerzem [...] godzyenbyf przezwánia/ y dziwnemi á rozmáithemi kleynothy á vpominki obdárzenia. *RejPos* A4.

b. *Insignia królewskie* (6) : Te cztery kleynoty [*korona, jabłko, miecz, sceptrum*] znáczá *SarnStat* 2.

W charakterystycznych połączeniach: klenot przywrocony, stracony; klenot chować (2), *nieść, włożyć.*

Wyrażenia: »klejnoty koronne« (1): Wprzod kleynoty Koronne niofl vff Senatorfki. *StryjWjaz* C3v.

»klejnot majestatu królewskiego, królewski« (2 : 1): *SarnStat* 356, 1126; Z nim Sceptrum, Tytuły, kleynoty ftrácone Króleftkie, Polfcze były Przywrocone. *KlonKr* D4v.

Szeregi: »charismata albo klejnoty« (1): Charifmatá álbo kleynoty máieřtatu Króleftkiégo, á tákże fcriptury koronne, Chorągiew, y inné antiquitates, wiernie y zyczliwie chowác, y fprzęty Króleftkié. *SarnStat* 356.

»insygnia i klejnoty« (1): w którym przednieyżé *infignia* y kléynoty Máieftátu nálezego Królewkiego chowaią *SarnStat* 1126.

»klenot, korona« (1): A Kleynoty Koronę ná ołtarz włożono *StryjWjaz* C2.

2. Herb, godło; stemma Mącz (27) : Zwłafztzá w tych domiech ktore nołżá ty Klenoty [= *lilie*]/ Widzimy iáko náwłzem kwitną zacne cnoty. *KrowObr* A; *RejWiz* 98v; *RejZwierz* 90v; WŁafne fie ná to rozmyflá/ Kto ten klenot Krolom przydał/ Orłá ptaká thák zacnego *RejPos* A2; *PaprPan* A2v, M3, V; *ModrzBazStryj* ¶2v; TObie/ zacny biskupie/ tobie/ iefli komu/ Ten piękny kleynot flúży cnych hábdánkow domu. *KochFr* 123; *PaxLiz* ktv.

W połączeniu szeregowym (1): Stemma item, Rodzay/ pokolenie ślácheckie/ y ich herby/ kleynoty/ helmy y yníze znáki przodków ich. *Mącz* 414b.

W charakterystycznych połączeniach: *klenot piękny, święty; klenot nosić, polorować, przydać; klenotem obdarzyć.*

Zwrot: »klenotu używać« (1): A od tego czáfu to kroleństwo tego klenotu vżywa. *BielKron* 339v.

Wyrażenia: »Korony Polskiej klejnot« (1): Do Orła Sławnei Koroni Polśkiei Kleinotu/ Przemowa. *PaprUp* Av.

»krolewski klenot« (1): Orzeł Krolewski klenot. *BielKron* 339v *marg.*

»klejnot starodawny, starożytny« [szyk 3 : 2] (3 : 2): Ná Lwá ftárożytny Kleynot zacnego Woyewodctwá Ruśkiego. *PaprPan* ktv, A2v; Ná Kleynot Stárodawny Korczák. *WerGość* 202; *WerKaz* 274; *BielSen* 2.

»zacny klejnot« (5): Iz iáfne fpráwy wśzytki w tym domu bywaią/ Ktorzy iedno ten zacny kleynot [= *Leliwę*] zá Herb máią. *PaprPan* V, A2v, Gv, V3; *WisznTr* 2.

Szereg: »herb, (i, a) klenot« (4): Iz orzeł iefth włafnye przywłafzczon zá Herb á zá Klenot Krolom/ Kfiáżetom/ á przełożonym fwiátá tego. *RejPos* A2; *StryjKron* 542; *BielSen* 2; *WysKaz* 45. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

a. Przydomek (1) :

Szereg: »klenot abo upominek« (1): A iżeście mię Kámferem przezwáli/ tho iefł pokoy fthanowiący/ radem iście thego doczekał przezwifká y ćiefzę fie tym że thák iefł [...]/ á ten klenot ábo vpominek mam od świętey pámięci Krolá Zygmuntá pierwśzego *BielKron* [332³].

Synonimy: **1.** *skarb*; **b.** *charismata, insygnia*; **2.** *herb, szczyt*.